

Ničim narušena lepota Ovčarsko–kablarske klisure u svom zavijenom toku krije snagu dovoljnu i za dve elektrane, Hidroelektranu „Ovčar Banju“ i „Međuvršje“.

Hidroelektrana „Ovčar Banja“ je protočna hidroelektrana na reci Zapadna Morava na ulazu u Ovčarsko-kablarsku klisuru kod mesta Ovčar Banja, po kojoj je dobila ime.

Ovo je prva elektrana koja je sagrađena u Jugoslaviji posle Drugog svetskog rata. Ideja za njenu izgradnju postojala je još početkom XX veka, ali su je omeli Balkanski, pa Prvi svetski rat, te finansijska kriza između dva rata. Ipak, izgradnja ove jedinstvene hidroelektrane, rekli bismo i prirodnog fenomena, započeta je 1952. godine, a 1. januara 1954. izvršena je prva sinhronizacija generatora sa mrežom.

Uporedo sa njom, u sastavu preduzeća „Elektromorava“ građena je i elektrana u „Međuvršju“ sa skoro identičnim karakteristikama. Građena je od 1953. do 1955. godine, kada je pušten u rad poslednji agregat.

-Zajedničko za obe elektrane je što su to postrojenja rađena kao strateški objekti za napajanje Čačka i čačanske industrije, kao i Valjaonice bakra u Sevojnu električnom energijom. Zanimljivo je što su objekti izgrađeni kompletno pod zemljom, tj. u steni. Na izlazu iz tunela nalazi se postrojenje brane gde je reka Morava pregrađena i stvorena je visinska razlika. Voda kroz stenu tunelom dugim oko 400 metara, prečnika 5 metara, dolazi u postrojenje, u kojem ima nekoliko sala, i voda prolazi, odradi svoj deo posla, ostavi svoju energiju na mašinama, one tu energiju pretvore u električnu i struja ide na dalekovode, a voda odlazi svojim tokom u drugu elektranu, i ista voda ostatak energije oslobađa u elektrani u Međuvršju - kaže diplomirani elektroinženjer Miladin Petrović, inženjer za eksploataciju elektrane, poslednjih meseci zadužen za poslove održavanja i kontrolu proizvodnje.

-Visinska razlika ove elektrane je oko 19 metara, donje oko 21 metar. Zanimljivo je što one mogu da rade samostalno, ali bolje je kada rade u paru, zato što iz ovog postrojenje voda odlazi u jezero Međuvršje, i kvota vode na izlazu iz ove elektrane je ustvari kvota na početku sledeće elektrane. Tako da kada pada nivo vode u hidroelektrani „Ovčar Banju“, nivo vode pada i u hidroelektrani „Međuvršje“. Ako prva elektrana ima veće iskorišćenje, ona druga ima manje iskorišćenje. Naš zadatak je da ukupnu energiju raspodelimo na optimalan način, da deo iskoristimo ovde, a delom u drugoj elektrani. Uglavnom, ne može se ovde izvući maksimum i da ga očekujemo i dole.

Što se tiče jezera smatra se da su ove derivacione ili protočne elektrane uticale da se kapacitet jezera bitno smanji. Kapacitet jezera je bio mali, ali vremenom, pošto već više od 60 godina elektrana radi, dosta je mulja popunilo dno jezera, a rečno rastinje zauzima veliku zapreminu jezera, tako da se ne možemo pohvaliti nekom velikom akumulacijom, ali što se tiče

iskorišćenja, od vode što imamo, možemo da proizvedemo maksimum stuje iz toga - dodaje gospodin Petrović.

Hidroelektrana „Ovčar Banja“, kao prva hidroelektrana u Srbiji posle Drugog svetskog rata je prva u EPS-u u kojoj je urađena revitalizacija elektromašinske opreme. Od kada je puštena u rad elektrana je radila do 2006. godine sa istom opremom, i dobro je radila. Od tada je nastala potreba, želja da se uradi renoviranje i sanacija cele elektrane. Radovi na terenu počeli su 18. 05. 2008. godine u Ovčar Banji, a završeni su 19. 12. 2010. godine u Međuvršju. Radovi su izvođeni sukcesivno elektrana po elektrana, odnosno agregat po agregat. Zamenjeno je oko 95% elektromašinske opreme turbine i generatora, dok je ostala elektrooprema u potpunosti zamenjena. Revitalizacijom, snaga elektrane povećana je za 25%, a adekvatno tome i proizvodnja. Sada obe elektrane imaju ukupnu snagu 17 MW sa instalisanim protokom od 50m³/s. Od 2009. godine ovo je opet prava i najsavremenija elektrana u Srbiji.

Zanimljivo je da je u maju 1965. godine ovde bila velika poplava kada je bilo nemoguće suprotstaviti se vodi koja je nadošla sa planina u slivu Zapadne Morave. Bilo je priče da li će brana izdržati ili neće, a diverzanti su imali zadatak da miniraju obe elektrane i oslobode obe brane. Od te ideje se odustalo i obe brane su izdržale talas koji je bio preko 7 metara preko gornjeg nivoa brane. Tog 13. maja su obe elektrane poplavljene, tako što je voda ušla u postrojenja, pa je od maja 1965. do 1966. godine stala sa radom. Tada je rađen jedan veliki remont tog dela postrojenja koje je bilo potopljeno. Cela mašinska i turbinska sala su bile pod vodom i samo mali deo opreme nije potopljen. Tada je takođe deo opreme remontovan, posle čega je elektrana sigurno radila do 2006. godine, kada je takođe remontovana.

I danas Hidroelektrana „Ovčar Banja“ radi bez zastoja, a ljudi pričaju priču o ovom jedinstvenom prirodnom fenomenu, koje je moguće obići kao turističku atrakciju Ovčarsko-kablarske klisure.